

**Wegwijzer
biodiversiteit in de hoogstamboomgaard**

Rob le Rutte

Wegwijzer biodiversiteit in de hoogstamboomgaard

Rob le Rutte

Diversiteit in de boomgaard (Terwoldé)

Voorwoord

Hoogstamfruitboomgaarden zijn belangrijke landschapselementen in de gemeente Voorst. De fruitteelt in deze boomgaarden was vroeger een belangrijke agrarische activiteit op de boerenbedrijven. Verschillende organisaties hebben een grote rol gespeeld in de ontwikkeling van de fruitteelt in de IJsselstreek. De voormalige Fruitteeltvakschool in Terwolde heeft veel fruittelers opgeleid. En de voormalige veiling in Twello speelde een belangrijke rol in de prijsvorming en afzet van het geteelde fruit.

Tegenwoordig zijn het vooral bewoners van het buitengebied van de gemeente Voorst, die hoogstamfruit aanplanten en beheren. Niet zozeer voor de fruitproductie, maar voor andere waarden. De hoogstamfruitboom levert een bijdrage aan het landschap en vormt samen met heggen, bosjes, bermen, houtsingels, watergangen en sloten de zogenaamde groen-blauwe dooradering. Een netwerk in het landschap waarlangs dieren zich verplaatsen. Waar ze eten zoeken, zich voortplanten, rusten en dekking zoeken voor belagers. En waarin zaden kunnen ontkiemen en zich ontwikkelen tot plant, struik of boom. In het samenspel met andere elementen biedt de hoogstamfruitboom ruimte aan veel soorten planten en dieren.

Biodiversiteit is een belangrijk beleidsthema in Voorst. De gemeente voert een actief beleid o.a. met bermbeheer en het stimuleren van inzaaien van kruidenrijke stroken. Zij ondersteunt ook het vrijwilligerswerk. De Stichting IJsselboomgaarden, die het behoud van hoogstamboomgaarden in de IJsselstreek stimuleert, voert het project "Bevorderen biodiversiteit in hoogstamboomgaarden" uit. De gemeente en de provincie Gelderland financieren dit project. Eén van de activiteiten is het opstellen van de wegwijzer. Een handzaam boekje waarin boomgaardeigenaren de weg gewezen wordt om de boomgaard zo in te richten en te beheren dat er voor veel planten- en diersoorten een aantrekkelijke leefomgeving ontstaat.

De gemeente is blij met deze wegwijzer. Als inwoners hem gebruiken, kunnen meer planten- en diersoorten een plek vinden in de vele hoogstamboomgaarden in het buitengebied. Zo ontstaat vanzelf de natuur als "tweede oogst" naast het fruit dat deze bomen leveren.

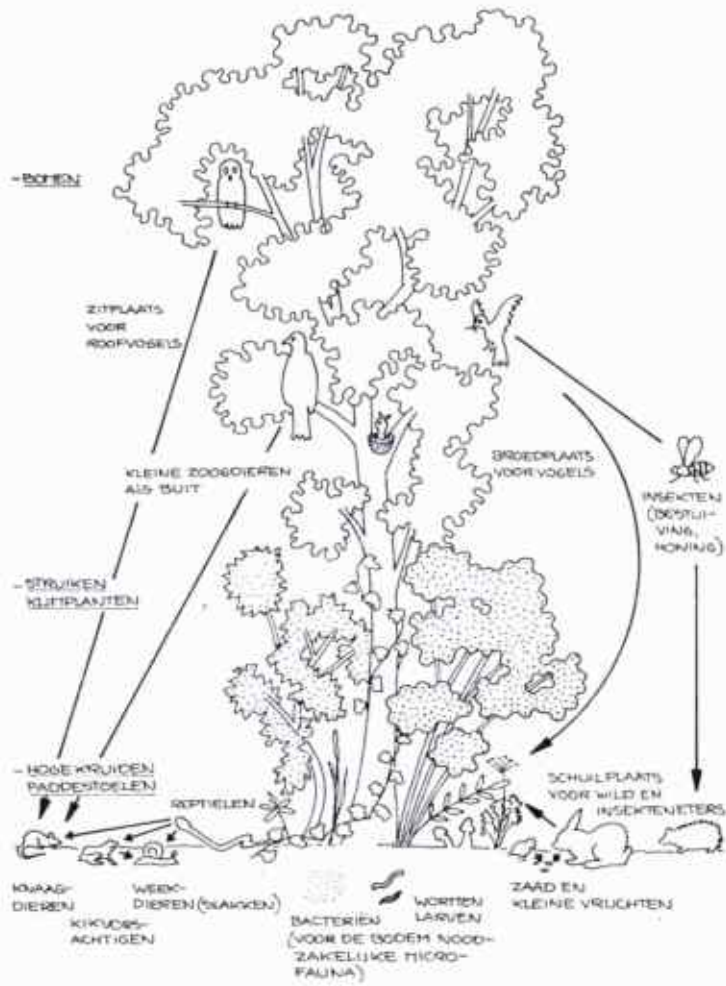
Wethouder gemeente Voorst, Bert Visser

Boomsaard met oude bomen. Bij kunstenaar Looijen

INHOUD

Inleiding: Aan de slag!	2
Opbouw van de wegwijzer	8
1 Inrichting en beheer van de boomgaard	10
Omgeving	10
Samenstelling bomenbestand.....	14
Beheer van hoogstamfruitbomen	16
Beheer van de onderbegroeiing	18
Maaien	20
Inzaaien kruidenmengsel	24
Begrazing	28
Aanvullende mogelijkheden	30
2 Soorten in de boomgaard	38
Plantenwaarneming	39
Vogelwaarneming	40
Zoogdierwaarneming	41
Insectenwaarneming	42
Korstmossen en mossen	43
3 Stand biodiversiteit boomgaard	46
Vragenlijst	47
Resultaten	50
Verbeterpunten	51
Handreiking voor boomgaardeigenaren.....	52
Bronnen	53
Verantwoording	53
Colofon	54

Functionaliteit van bomen, struiken en onderbegroeiing inclusief voedselweb (Natuur en Milieu) #

Inleiding: Aan de slag!

Een hoogstamboomgaard is meer dan een stuk grond met hoge fruitbomen en gras. In de lucht vliegen vogels, insecten en vlinders. Op de takken en bladeren lopen spinnen en vele insecten. Op en onder de grond kruipen kevers, torren en wormen, ook zijn er sporen van egels en muizen te vinden. De bomen vormen samen met struiken, heggen, kruidachtige planten en grassen een groot samenhangend geheel. Al deze dieren en planten vormen een leefomgeving waarin ze samen leven én van elkaar afhankelijk zijn. Ze vormen een voedselweb en ze benutten deze ruimte ook om zich voort te planten en te schuilen. Juist deze complexiteit zorgt ervoor dat ze leven in evenwicht met elkaar. De hoogstamboomgaard kan zo een natuuroase worden en tegelijkertijd ook één van de stapstenen in een wijde omgeving voor diersoorten die een ruimer leefgebied hebben dan alleen de boomgaard op zich. Dit alles staat voor biodiversiteit. Maar wat is biodiversiteit?

Biodiversiteit is de verscheidenheid aan planten en dieren die binnen een ecosysteem (leefgebied), in dit geval een hoogstamboomgaard, voorkomen; de diversiteit betreft de variatie tussen soorten (bijvoorbeeld: verschillende vogelsoorten, insectensoorten, plantensoorten) en binnen soorten (bijvoorbeeld verschillende fruitrassen) en de interactie en afhankelijkheid tussen de verschillende aanwezige soorten.